

СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

**РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

МАТЕРІАЛИ
IV Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2020 року)

У двох частинах

Частина 1

Суми
Сумський державний університет
2020

БІКАМЕРАЛІЗМ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ

Ірклієнко А. І.

Аспірант I року навчання

Інституту Законодавства Верховної Ради України

Науковий керівник: Щербанюк О. В.

*д. ю. н., доцент, завідувачка кафедри процесуального права юридичного факультету
Чернівецького Національного Університету ім. Ю. Федьковича*

Двопалатні парламенти грають у Європі важливу роль у забезпеченні розвитку законодавчої влади в умовах формування конституційної демократії. Насамперед верхня палата парламенту представляє регіон, який має право вирішувати питання які пов'язані з законопроектами, що приймає нижня палата парламенту.

Окремі аспекти досліджуваної проблеми розглядали такі українські вчені-конституціоналісти, як В. І. Чушенко, В. Ф. Погорілко, Ю. Г. Барабаш, О. О. Майданник, О. В. Марцеляк, М. П. Орзіх, М. Ю. Дурдинець, М. В. Оніщук, В. О. Серьогін, Ю. М. Тодика, О. В. Щербанюк, О. В. Совгіря, О. Скрипнюк, О. Ф. Фрицький, Ю. О. Фрицький, В. М. Цвік, В. М. Шаповал, В. С. Журавський, Ю. С. Шемшученко та зарубіжні вчені М. Амеллер, М. Баглай, Р. Даль, Л. Дюгі, А. Есмен, Б. Крилова, М. Крутоголова, А. Мішина, В. Орландо, Дж. Сарторі, В. Чиркін. Античні витоки парламентаризму на рівні ідей про форми правління, відображено в працях античних філософів – Аристотеля, Платона, Цицерона.

В період Стародавньої Греції він називався Радою Чотирьохсот, у Стародавньому Римі – Сенатом, який зберіг свою назву до ХХІ століття.

Ж. Ж. Русо вважав, що законодавча влада належить тільки народу і може належати тільки йому. Тим самим підкреслив, що народ є джерелом влади [1, с. 292-293].

Перш за все такий поділ влади є класичним прикладом демократичного розвитку суспільства. Законодавча влада відповідає за напрацювання законодавчих актів, виконавча влада їх виконує приймаючи свої нормативно-правові акти, а судова влада виносила рішення на підставі доказів відповідно до закону [2].

Розглядаючи парламентаризм як основу закріплення державної влади можна виділити два підходи:

Перший – як основний аспект державного устрою та контролю за виконанням закону, розділення влади на три гілки законодавчу, виконавчу та судову, як елемент стримування та противаг.

Другий – як політичний, який дозволяє сконцентрувати увагу на комплексному характері певних аспектів (або підходів) феномену парламентаризму.

В. Є. Чиркин розглядає нижню палату як таку, що обирається з простолюду та верхню, яка обирається з аристократії. Дійсно, особи, які мали вагу у суспільстві могли вплинути на рішення нижньої палати [3, с.7].

М. В. Оніщук зазначив, що бікамеральна структура парламенту є проявом конституційної традиції, і вона розглядається не тільки для федеративної форми правління, яке притаманне для них, але і для унітарної. При чому зазначивши, що не завжди для неї притаманна кореляція між територією країни та бікамералізмом. Також верхня палата за словами М.В. Оніщука – це інститут представництва регіонів [4].

О. Святоцький та В. Чушенко, відзначають, що: «а) двопалатна структура парламенту сприяє широкому взаємоконтролю, співпраці палат, що підвищує відповідальність депутатів, створюються умови для докладного обговорення законопроектів, їх наукової, матеріальної, фінансової аргументації; б) двопалатний парламент більше відповідає вимогам професійного представництва; в) двопалатний парламент, якщо не виключає, то зменшує конфлікти між парламентом та виконавчою владою (урядом), а за наявності розбіжностей між ними — сприяє раціональному їх розв'язанню; г) поділ на дві палати є гарантією проти «авторитарності» парламенту; г) двопалатний парламент виражає не лише загальнонародні інтереси, але й є органом територіального представництва, який представляє інтереси місцевого самоврядування і формується за принципом рівного представництва, що здійснюється виборчими колегіями, депутатів представницьких органів місцевого самоврядування, – представників регіональних структур політичних партій та інших об'єднань громадян» [5, с. 20].

Законодавча влада в Сполучених Штатах називається Конгрес, який у свою чергу поділяється на Палату Представників та Сенат. До складу Палати Представників, який обирається строком на 2 роки, який формується на пропорційній основі до чисельності штату. Формуються вони так, щоб не виходити за «межі» цього самого штату. Кожен штат повинен мати свій виборчий округ з чисельністю 30 тисяч виборців і обрати з неї одного представника. Загальна кількість членів Палати Представників – 435 осіб. Відповідно до статті I Конституції США, Представником не може бути особа, яка не досягла Віку двадцяти п'ятих Років й не була сім Років Громадянином Сполучених Штатів, і яка по обранні не буде Мешканцем того Штату, де її обрано [6, с. 13].

Сенат формується зі 100 членів, які обираються незалежно від кількості населення по 2 сенатора від кожного штату. Відповідно до Розділу 3, статті I Конституції США, Сенатором може бути особа, яка має право голосу та досягла 30 річного віку та проживала

на території США не менше дев'яти років та не проживала на території штату, від якого особу буде обрано.

Палата Представників та Сенат мають спільні рівнозначні повноваження. Відповідно до Розділу 7, статті I Конституції США Конгрес наділений повноваженнями приймати закони, які стосуються фінансової сфери, приймати резолюції, оголошувати війну або надзвичайний стан і т.д. В законодавчому процесі обидві палати рівнозначні. Закон вважається прийнятим, якщо за нього проголосує більшість парламентаріїв в обох палатах. Тільки Палата Представників.

До спеціальних Повноважень Конгресу відносяться організація та проведення процедури імпічменту Президента та Віце-Президента США. У такому випадку Палата Представників та Сенат Сполучених Штатів перетворюються на квазі-судові органи, Імпічмент Президента США може бути схвалений, якщо за таке рішення проголосує обидві палати. Особливістю цього процесу є те, що на засіданні Сенату щодо імпічменту головує Головний суддя Верховного Суду Сполучених Штатів Америки.

Д. Сарторі у своїй праці «Порівняльна Конституційна Інженерія» зазначає, що запровадження бікамеральної (двопалатної) структури представницького органу є доцільним на тому етапі розвитку державності, коли в силу розвитку партійної системи стане можливим формування близької за партійною приналежністю парламентської більшості в нижній і верхній палатах парламенту за інших умов запровадження другої палати парламенту спричинить ускладнення (сповільнення) законодавчого процесу [7].

В Федеративній Республіці Німеччини теж існує система двопалатного парламенту, яка у свою чергу поділяється на Бундестаг – орган народного представництва та Бундесрат – орган представництва земель.

Бундестаг може створювати свої комітети у відповідності до свого Регламенту. Параграф 56 Регламенту дозволяє створити до комітету досліджувальну комісію, яка займається підготовкою та виданням рішень.

Бундесрат – законодавчий орган до якого входять прем'єр-міністри та міністри німецьких земель, які представляють регіони і мають право вето, яке накладається на рішення прийняте Бундестагом. Він не має рівнозначних повноважень з нижньою палатою, проте він може висловити своє ставлення до законопроекту прийнятим нижньою палатою.

Згоди федеральних земель потребують ті закони, які повинні втілюватися в землях, реалізація яких фінансується землями або які тягнуть за собою внесення змін до конституції. Якщо Бундесрат відхиляє такий закон, він потрапляє до так званої узгоджувальної комісії. Вона складається з 16 представників Бундестагу та Бундесрату.

Комісія готує компромісне рішення, яке має бути ще раз виставлене на голосування в Бундестазі.

У виняткових випадках Бундесрат може замінити Бундестаг в якості єдиного законодавчого органу, якщо є крайня законодавча необхідність у разі незгоди з Бундестагом, або якщо німецький уряд вважав його невідкладним. В цій ситуації важливим є те, що федеральний канцлер не довіряє нижній палаті парламенту і це ставало підставою для розгляду законопроектів у верхній палаті. Бундесрат не може скасувати чи погодити законопроект наполовину. Його відмова від погодження законопроекту остаточна. Верхня палата парламенту може ініціювати власний законопроект та подати його до нижньої палати парламенту. Бундестаг має таку саму процедуру відхилення законопроекту в разі його невідповідності. В такому випадку Бундесрат не може законно вплинути на рішення Бундестагу [8].

Схожі повноваження у сфері законодавчого забезпечення є у Польщі. Законодавча ініціатива належить депутатам, Сенату, Президенту та Раді Міністрів [9].

Що стосується запровадженню двопалатного парламенту в Україні дискусії розпочалися на початку 90х років ХХ століття. Були різні дискусії щодо цього питання та навіть проводився Всеукраїнський Референдум 2000 року, який показав 82,9% результату за його впровадження як інститут представництва регіонів. При цьому було поставлено питання про скорочення кількості народних депутатів до 300 (трьохсот) осіб, що забезпечило б пропорційне або навіть рівнозначне представництво в обох палатах, однак на практиці це так і не було реалізоване [10].

Висновком Конституційного Суду України №8-в/2019 від 16.12.2019 року було визнано запропоновані зміни до Конституції України щодо скорочення кількісного складу народних депутатів до 300 (трьохсот) України таким, що відповідає Конституції України. І це рішення є сигналом того, що Україна в майбутньому зможе внести законопроект про введення двопалатного парламенту в Україні [11].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституційне право зарубіжних країн. За загальною редакцією Н. В. Мішиної, В. О. Міхальова. Херсон «ОЛДІ-ПЛЮС», 2019, 641 с.
2. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Чиркин В. Е. Верхняя палата современного парламента. Сравнительно-правовое исследование. НОРМА ИНФРА М. Москва, 2011, 140 с..
4. Оніщук М. В. Бікамералізм як вимога часу. 2014. URL: <https://dt.ua/internal/>

bikameralizm-yak-vimoga-chasu-.html.

5. Святоцький О., Чушенко В. Питання теорії і практики конституціоналізму в Україні. *Право України*. 1998. № 2. С. 20.

6. Система державного управління Сполучених Штатів Америки: досвід для України / уклад. Л. В. Примаченко; за заг.ред. Ю. В. Ковбасюка, С. В. Загороднюка. К. : НАДУ, 2011. 52 с..

7. Сарторі Д. Порівняльна конституційна інженерія. Видавництво «АртЕк» 200, 199 с.

8. Німецький парламентаризм – складно, але надійно. *Deutsche welle*. URL: <https://www.dw.com/uk/%D0%BD%D1%96%D0%BC%D0%B5%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D1%81%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D0%BD%D0%BE-%D0%B0%D0%BB%D0%B5-%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE/a-4089163>.

9. Снітковський Д. С., Дербак В. В., Сурнін С. С. Можливості запровадження двопалатного парламенту в Україні та іноземний досвід. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. С. 135–139.

10. Всеукраїнський референдум 2000 року. *Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D1%83%D0%BC_2000.

11. Висновок Конституційного Суду України № 8-в/2019 від 16.12.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008v710-19>.

ПРО ПЕРСПЕКТИВУ СКАСУВАННЯ ВІЙСЬКОВОГО ОBOB'ЯЗКУ В УКРАЇНІ

Шевцов Я. А.

Студент II курсу ННІ права

Сумського державного університету

Науковий керівник: Каріх І. В.

к. п. н., асистент кафедри КПДС ННІ права

Сумського державного університету

Сьогодні Українська держава розвивається шаленими темпами. Ще ніколи, за всю історію незалежності, не було таких масштабних реформ усіх сфер держави. Причиною цього є активна зовнішня політика держави, спрямована на зближення з Європою, вирішення збройного конфлікту на Сході держави, посилення дипломатичних та економічних сполучень з іншими державами. Внутрішня політика також є важливим